

Облік і оподаткування

УДК 657.6

Шульга Світлана Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Шульга Светлана Владимировна

кандидат экономических наук, доцент

Национальная академия статистики, учета и аудита

Shulha Svitlana

PhD in Economics , Associate Professor

National Academy of Statistics, Accounting and Audit

**ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ
ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЫНКА АУДИТОРСКИХ УСЛУГ
PRINCIPLES AND METHODS OF ASSESSING THE EFFICIENCY OF
THE AUDIT SERVICES MARKET**

***Анотація.** Постійний розвиток та удосконалення ринку аудиторських послуг, розширення переліку видів діяльності й підвищення соціальної відповідальності аудиторських фірм, зумовлює актуальність розвитку методології оцінки ефективності ринку аудиту. Дослідження економічного змісту ключових дефініцій пов'язаних з процесом оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, дозволило обґрунтувати неправомірність отождошення термінів «ефективність» та «результативність». Доведено, що оцінка ефективності ринку аудиторських послуг повинна передбачати оцінку ефективності, яка характеризує взаємозв'язок між витраченими ресурсами і досягнутими*

результатами, а також результативність суб'єктів аудиторської діяльності як міру досягнення поставленої мети їх функціонування. Обґрунтовано, що оцінка ефективності ринку аудиторських послуг повинна здійснюватися на макрорівні, мезорівні та мікрорівні.

Одним із проблемних питань розвитку методології оцінки ефективності ринку аудиторських послуг є недостатній рівень вивчення питання оцінки ефективності надання аудиторських послуг на макрорівні, тобто на рівні ринку аудиту. Для формування теоретичного й наукового підґрунтя розробки методології оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, запропоновані такі принципи: цілеспрямованості; науковості; безперервності; внутрішньофірмова стандартизація; доречності; багатокритеріальний вибір; комплексності; об'єктивності.

Підсумки проведеного дослідження втілились у виокремлення формалізованих та неформалізованих методів оцінки ефективності ринку аудиторських послуг. Застосування систематизованих методів забезпечить оцінку ефективності ринку аудиторських послуг на основі вивчення диференційованих показників та критеріїв.

Ключові слова: аудит, ринок аудиторських послуг, ефективність, результативність, принцип, метод.

Аннотация. Постоянное развитие и совершенствование рынка аудиторских услуг, расширение перечня видов деятельности и повышение социальной ответственности аудиторских фирм, обуславливает актуальность развития методологии оценки эффективности рынка аудита. Рассмотрение сущности ключевых дефиниций связанных с процессом оценки эффективности рынка аудиторских услуг, позволило обосновать неправомерность отождествления терминов «эффективность» и «результативность». Доказано, что оценка эффективности рынка аудиторских услуг должна предусматривать

оценку эффективности, которая характеризует взаимосвязь между затраченными ресурсами и достигнутыми результатами, а также результативность субъектов аудиторской деятельности как меру достижения поставленной цели их функционирования. Обоснованно, что оценку эффективности рынка аудиторских услуг нужно осуществлять на макроуровне, мезоуровне и микроуровне.

Одним из проблемных вопросов методологии оценки эффективности рынка аудиторских услуг и ее развития, является недостаточный уровень изучения вопроса оценки эффективности предоставления аудиторских услуг на макроуровне, то есть на уровне рынка аудита. Для формирования теоретической и научной базы разработки методологии оценки эффективности рынка аудиторских услуг, предложены следующие принципы: целенаправленности; научности; непрерывности; внутрифирменная стандартизация; уместности; многокритериальный выбор; комплексности; объективности.

Итоги проведенного исследования воплотились в выделенные формализованные и неформализованные методы оценки эффективности рынка аудиторских услуг. Применение систематизированных методов обеспечит оценку эффективности рынка аудиторских услуг на основании изучения дифференцированных показателей и критериев.

Ключевые слова: аудит, рынок аудиторских услуг, эффективность, результативность, принцип, метод.

Summary. Continuous development and improvement of the market of audit services, expanding the list of activities and increasing the social responsibility of audit firms, determines the relevance of the development of methodology for assessing the effectiveness of the audit market. The study of the economic content of fundamental definitions related to the process of evaluating the performance of the audit services market has made it possible to justify the

illegality of identifying the terms "efficiency" and "effectiveness". It is proved that the assessment of the effectiveness of the audit services market should include an assessment of the effectiveness that characterizes the relationship between the resources consumed and the results achieved, as well as the performance of the entities of the audit activity as they achieve the stated purpose of their functioning. It is substantiated that the assessment of the performance of the audit services market should be made at the macro, meso and micro levels.

One of the problematic issues in the development of the methodology for assessing the performance of the audit services market is the insufficient level of study of the issue of assessing the effectiveness of providing audit services at the macro level, at the level of the audit market. The following principles have been proposed to formulate the theoretical and scientific basis for developing a methodology for assessing the effectiveness of the audit services market: purposefulness; science; continuity; internal company standardization; relevance; multicriteria selection; comprehensiveness; objectivity.

The results of the study were embodied in the separate formalized and unformalized methods of assessing the effectiveness of the audit services market. The use of systematic methods will provide an assessment of the performance of the audit services market based on the study of differentiated indicators and criteria.

Key words: *audit, audit services market, efficiency, effectiveness, principle, method.*

Постановка проблеми. В умовах динамічного розвитку євроінтеграційних процесів відбуваються трансформаційні заходи в реформуванні та реорганізації здійснення аудиторської діяльності. Оскільки аудиторська діяльність є відкритою системою, передбачає формування відповідних взаємозв'язків та інформаційного масиву, що забезпечує прийняття управлінських рішень користувачами, зумовлює необхідність

розвитку методології оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг. Неприятливі економічні умови функціонування ринку аудиту, регіональний диспаритет цін на аудиторські послуги, недосконала державна політика в сфері оподаткування, кредитування є тими чинниками, які зумовлюють необхідність наукового обґрунтування та введення в дію механізмів підвищення ефективності функціонування ринку аудиту.

Функціонування ринку аудиту відбувається на основі побудови складної структурованої системи з формуванням переважно вертикальних зв'язків між суб'єктами ринку. На сьогодні ефективність діяльності суб'єктів ринку аудиту безпосередньо залежить від збалансованості й ступеня відповідності досягнутих суб'єктами аудиторської діяльності результатів обсягам використаних ресурсів. Цілісне уявлення про особливості розвитку ринку аудиту, встановлення ключових параметрів результативної діяльності суб'єктів ринку та відповідної кон'юнктури, є неможливим без розвитку відповідного методологічного інструментарію оцінки ефективності його функціонування.

Аналіз останніх досліджень. Проблемні питання оцінки ефективності аудиту, в тому числі внутрішнього аудиту досліджені в наукових працях І.М. Дмитренко [3], Т.О. Каменської [5], Г.Ю. Коблянської [6], Т.Ю. Копотієнко [7], Л.Г. Михальчишиної [9], В.В. Фесенко [11] та інших вітчизняних та зарубіжних вчених. Разом з тим, більш детального дослідження та вирішення вимагають проблемні питання розвитку методології оцінки ефективності ринку аудиторських послуг.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних підходів в частині оцінювання ефективності функціонування ринку аудиторських послуг в сучасних умовах господарювання з метою зростання прибутковості діяльності суб'єктів аудиторської діяльності.

Викладення основного матеріалу дослідження. Поняття ефективності на сьогодні є широкоживаним у різноманітних сферах та галузях діяльності, що засвідчує багатогранність економічного змісту даної категорії. Вивчення сутності термінів «ефективність», «результативність» є базисом для подальшого дослідження методологічних та прикладних аспектів формування механізмів управління ефективністю діяльності суб'єктів аудиторської діяльності.

У довідковій літературі прослідковується майже тотожне визначення категорії «ефективність», під яким слід розуміти ефект, що визначається як відношення результату до затрат, які зумовили його одержання. В наукових виданнях авторами надається більш розгорнуте трактування зазначеної дефініції. Зокрема, під ефективністю крім співвідношення результату та витрат на його досягнення, дослідники пропонують також розуміти оцінку результатів використання ресурсів підприємства й міру досягнення цілей його діяльності.

Досить часто поняття «ефективність» ототожнюється з поняттям «результативність», які перебувають нерозривному зв'язку. Вважаємо, що дане ототожнення є неправильним оскільки зазначені категорії мають різне змістовне наповнення та порядок розрахунку показників.

Батракова Т.І. дотримується позиції, що «результативність організації слід розуміти як її здатність досягти встановлених зовнішніх цілей, націленість на те, щоб усі її організаційні рішення і дії відповідали критеріям, установленим зовнішнім середовищем. Це фокусування підприємств на постійному пошуку нових можливостей у створенні нових видів продукції, інвестицій, на пристосуванні свого внутрішнього середовища до зовнішніх обставин і умов діяльності, на майбутнє. Отже, підприємства можуть бути дуже ефективними, але абсолютно не результативними» [1, с. 176].

“Результативність – певний показник деякого процесу, показник того, що в кінці процесу виходить щось, заздалегідь заплановане. Під результативністю організації розуміється її здатність досягти встановлених зовнішніх цілей, націленість на те, щоб усі її організаційні рішення і дії відповідали критеріям, встановленими зовнішнім середовищем” [2, с. 209].

Погоджуємось з Д. Крисановим, Л. Стешенко, що “результативність та ефективність не є близькими чи тотожними поняттями, а відображають різні сторони виробничо-господарської та іншої діяльності суб’єктів господарювання. Зокрема, результативність розглядається як міра досягнення поставлених підприємством цілей, обраної стратегії перспективного розвитку або ж його модернізації. Що стосується ефективності, то її визначальною характеристикою є раціональність використання залучених у виробництво ресурсів: матеріально-технічних, сировинних, трудових, фінансових тощо. Отже, йдеться про відмінні між собою або, точніше, різнорівневі (або ж зовнішні та внутрішні) складові виробничо-господарської діяльності підприємств, які до того ж не обов’язково будуть односпрямовані” [8, с. 21-22].

Отже, оцінка ефективності ринку аудиторських послуг повинна передбачати оцінку ефективності, яка характеризує взаємозв’язок між витраченими ресурсами і досягнутими результатами, а також результативність суб’єктів аудиторської діяльності як міру досягнення поставленої мети їх функціонування. Вважаємо, що оцінка ефективності ринку аудиторських послуг повинна здійснюватися на макрорівні (ринок аудиту в цілому), мезорівні (суб’єкти аудиторської діяльності), мікрорівні (користувачі фінансової звітності).

Дослідженням проблематики оцінки ринку аудиту, зокрема внутрішнього аудиту, займалися Т.О. Каменська [5], Г.Ю. Коблянська [6], Копотієнко Т.Ю. [7], Л.Г. Михальчишина [9], Дмитренко І.М. [3] та інші. Оцінку ефективності аудиту залежно від виду послуг, зокрема податкового

аудиту, досліджував О.М. Тимченко [10]. Зазначеними дослідниками досліджено особливості розрахунку рівня ефективності на основі оцінки якості внутрішнього аудиту, оскільки у кількісному вираженні здійснити оцінку аудиту не завжди вдається. Однак ряд авторів вивчали питання оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, розробляли систему фінансових та нефінансових показників оцінки ефективності.

Так, В.В. Фесенко [11] присвятила статтю розробці показників оцінки ефективності та результативності аудиторського завдання в контексті аудиту діяльності пов'язаних підприємств. Автором запропоновано моделі показників ефективності та результативності аудиторського завдання для зовнішнього та внутрішнього аудиту, що дозволяє визначити ефективність використання ресурсів аудиторів з урахуванням впливу чинників на обсяг часу, необхідний для виконання аудиту на достатньо якісному рівні.

Ісаєва Н.Ю. [4] дослідила фактори, що впливають на ефективність аудиторської перевірки, запропонувала показники оцінки ефективності аудиторського проекту, а також інтегрований показник ефективності проекту. Філібокова Л.Ю., Бештокова С.А. [12] обґрунтовали неформальні підходи до оцінки систем «аудиторська діяльність в регіоні» (за допомогою інтегрування локальних індикаторів – індекс ефективності аудиторської діяльності в регіоні) і «аудиторська діяльність фірми» (за допомогою моделювання індикатора рентабельності аудиторської діяльності). На особливу увагу заслуговують запропоновані авторами окремі показники оцінки ефективності діяльності аудиторських фірм.

Розширення сфер та напрямів науково-дослідної роботи з питань аудиту, призводить до трансформації методологічної основи наукового дослідження, що є результатом зростаючих тенденцій розвитку ринку аудиторських послуг. Така ситуація призводить до потреби розширення, конкретизації та уточнення методологічних підходів і методів, які становлять основу організації наукового дослідження в сфері аудиту. Тому

методологія оцінки ефективності ринку аудиторських послуг повинна розроблятися відокремлено, відповідно до викликів сьогодення та з урахуванням діяльності суб'єктів аудиторської діяльності.

Методологія оцінки ефективності ринку аудиторських послуг трактується як вчення про наукові принципи і методи пізнання. Принципи оцінки ефективності ринку аудиторських послуг є базовими теоретичними положеннями формування та розвитку методології як системи та процесу пізнання. Для формування теоретичного й наукового підґрунтя розробки методології оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, пропонуємо виокремлювати наступні принципи (табл. 1).

Таблиця 1

Принципи оцінки ефективності ринку аудиторських послуг

№ з/п	Принцип	Характеристика принципу
1	Цілеспрямованості	Здійснення оцінки ефективності ринку аудиторських послуг повинно здійснюватися з оцінкою здатності суб'єктів аудиторської діяльності досягати визначених цілей, завдань діяльності за допомогою раціональних дій
2	Науковості	Використання науково обґрунтованих методів оцінки ефективності та перевірених на практиці з урахуванням міжнародного досвіду
3	Безперервності	Полягає у постійному процесі оцінки ефективності ринку аудиторських послуг на систематичній основі з метою моніторингу проблемних питань розвитку ринку
4	Внутрішньофірмова стандартизація	Розробка та застосування системи правил щодо організації і методики проведення оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, які оформлюються у вигляді відповідних внутрішньофірмових стандартів
5	Доречності	Результати оцінки ефективності ринку аудиту повинні бути своєчасними, впливати на рішення, які ухвалюються зацікавленими користувачами, і забезпечувати проведення перспективного і ретроспективного аналізу
6	Багатокритеріальний вибір	Використання сукупності кількісних та якісних критеріїв в процесі оцінки ефективності ринку аудиту
7	Комплексності	Усестороннє вивчення причинно-наслідкових зв'язків, а також впливу різних факторів на вихідні показники ефективності функціонування ринку аудиторських послуг
8	Об'єктивності	Здійснення адекватної та неупередженої оцінки стану ринку аудиторських послуг на основі застосування оптимальних методів оцінки

Використання вищенаведених принципів оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, сприяє розробці єдиних вимог до методичного забезпечення та процедури оцінки ринку аудиту. Крім принципів, одним із ключових елементів методології оцінки ефективності ринку аудиторських послуг є сукупність методів, використання яких дозволяє отримати достовірні результати про наслідки функціонування ринку. Використання обраного методу оцінки ефективності ринку аудиторських послуг передбачає формування низки економічних показників, аналіз яких дозволить зробити висновок про ступінь виконання поставленої мети та завдань діяльності аудиторських фірм.

Враховуючи недостатній ступінь дослідження питань методології оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, вважаємо за необхідне систематизувати та виокремити наступні методи, використання яких дозволяє сформулювати відповідне методичне забезпечення оцінки ефективності ринку аудиту (рис. 1).

Рис. 1. Перелік методів оцінки ефективності ринку аудиторських послуг

Ціллю застосування неформалізованих методів є отримання оцінки ефективності ринку аудиторських послуг на основі вивчення диференційованих показників та критеріїв, які надають можливість

визначити ефективність ринку аудиту на основі порівняння виявлених відхилень фактичних значень від базових. Застосування методу експертних оцінок є доцільним в умовах інформаційної обмеженості про стан ринку. Застосування методу експертних оцінок в значній мірі залежить від компетенції та кількості експертів, висока ймовірність виникнення суб'єктивних оцінок. Разом з тим, використання методу експертних оцінок є доцільним у випадку, коли оцінку ринку не можна виразити в кількісному еквіваленті.

Метод профілів також належить до неформалізованих методів, і дозволяє здійснити оцінку ефективності ринку аудиторських послуг на основі вивчення ступеня задоволеності клієнтів (споживачів) за різними критеріями, оцінити конкурентоспроможність аудиторських фірм.

Перевагами застосування неформалізованих методів є здійснення якісної оцінки ефективності функціонування ринку аудиторських послуг в умовах обмеженості обсягів вихідної інформації для кількісної оцінки, можливість оцінки ефективності з урахуванням різних критеріїв для подальшої їх формалізації.

Формалізовані методи оцінки ефективності ринку аудиторських послуг забезпечують кількісну оцінку та передбачають вивчення сукупності показників, між якими існує функціональний взаємозв'язок. Тотожної думки дотримується Ісаєва Н.Ю., яка зазначає, що "при оцінці ефективності аудиторської перевірки слід використовувати стандартні методи, які використовуються в економічному аналізі" [4, с. 41].

Використання статистичних методів та математичного інструментарію забезпечують побудову відповідних економіко-математичних моделей дослідження показників ефективності ринку аудиторських послуг.

Індексний аналіз є одним із статистичних методів дослідження економічних явищ. Завдяки індексному аналізу можна розрахувати

індивідуальні та зведені індекси, використання яких дозволяє проаналізувати взаємозалежність факторів, які впливають на ціноутворення та показники ефективності.

Відносні показники дозволяють оцінити динаміку економічного зростання на ринку аудиторських послуг, спрогнозувати перспективні зміни ринкової кон'юнктури, оцінити ефективність основних індикаторів ефективності ринку.

Метод середніх величин дозволяє кількісно охарактеризувати найважливіші закономірності забезпеченні ефективності ринку аудиторських послуг, що проявляються у зростанні середньої вартості наданих послуг, зниженні середнього рівня витрат ресурсів тощо.

Варіаційний аналіз забезпечує визначення відхилення конкретного показника ефективності ринку від іншого за варіативними ознаками та його залежності від цих ознак.

Аналітичні методи дозволяють встановити причинно-наслідкові зв'язки між окремими показниками оцінки ефективності ринку аудиторських послуг, виявити їх взаємозалежність та здійснити відповідні кількісні розрахунки.

Факторний аналіз як один із методів оцінки ефективності дозволяє встановити залежність зміни результативної ознаки від окремих ідентифікованих факторів моделі. Вивчення результатів факторного аналізу дозволяє розробити заходи в частині коригування стратегії розвитку ринку аудиторських послуг з метою забезпечення найвищого рівня його ефективності. при проведенні факторного аналізу показників ефективності особливу увагу слід звернути на побудову економічно обґрунтованої факторної моделі, оскільки від правильності її побудови залежатиме обґрунтованість результатів аналізу.

Проведення аналітичної оцінки ефективності та формування аналітичних моделей базуються на застосуванні методу коефіцієнтів.

Завдяки розрахунку коефіцієнтів прибутковості можна визначити відношення показників прибутку та активів, або доходів суб'єктів аудиторської діяльності, як структурних одиниць ринку.

Використання графічного методу дозволяє унаочнено показати динаміку показників ефективності, побудувати радіальні діаграми конкурентоспроможності, узагальнити структурні зрушення на ринку аудиторських послуг.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження встановлено наявність різних підходів до трактування сутності понять «ефективність», «результативність», а також наявність випадків їх ототожнення. На основі систематизації визначень сутності понять «ефективність» та «результативність» в різних літературних джерелах, встановлено відмінності між ними і неправомірність їх ототожнення. Вважаємо, що оцінка ефективності ринку аудиторських послуг повинна здійснюватися на макrorівні (ринок аудиту в цілому), мезорівні (суб'єкти аудиторської діяльності), мікрорівні (користувачі фінансової звітності). З метою розвитку методології оцінки ефективності ринку аудиторських послуг запропоновані принципи та систематизовані методи оцінки, надана їх характеристика. Перспективами подальших досліджень є формування методичних засад оцінки ефективності ринку аудиторських послуг та відповідної їх стандартизації.

Література

1. Батракова Т.І. Сутність поняття «економічна ефективність» діяльності підприємства в ринкових умовах // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2015. № 1 (69). Ч. 1. С. 172-178.
2. Демченко А.О., Момот О.І. Про сутність понять "ефективність" та "результативність" в економіці // Економічний вісник Донбасу. 2013. № 3 (33). С. 207-210.

3. Дмитренко І.М. Теорія, методологія та організація аудиту корпоративних систем. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Національна академія статистики, обліку та аудиту. Київ, 2015. 42 с.
4. Исаева Н.Ю. Оценка эффективности аудиторских проверок // Международный бухгалтерский учет. 2014. № 10 (304). С. 38-46
5. Каменська Т.О. Ефективність діяльності та якість внутрішнього аудиту // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2010 Вип. III (39). С. 301-306.
6. Коблянська Г.Ю., Вовк М.О. Оцінка ефективності функціонування служби внутрішнього аудиту // Облік і фінанси АПК. 2011. Вип.2. С. 77-81.
7. Копотієнко Т.Ю. Оцінка ефективності внутрішнього аудиту: якісний аспект // Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир, 2016. С. 84-91.
8. Крисанов Д., Стешенко Л. Результативність й ефективність діяльності підприємств: оцінювання та максимізація // Економіст. 2012. № 7. С. 21-25
9. Михальчишина Л.Г. Оцінка ефективності діяльності служби внутрішнього аудиту // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. 2014. № 2 (26). С. 144-148.
10. Тимченко О.М. Ефективність податкового аудиту в Україні // Економіка та держава. 2009. № 3. С. 19-22.
11. Фесенко В.В. Оцінка ефективності та результативності аудиторського завдання в контексті аудиту діяльності пов'язаних підприємств. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/50.pdf

12. Филибокова Л.Ю., Бештокова С.А. Эффективность аудиторской деятельности: сущность, подходы к оценке // Аудит и финансовый анализ. 2010. № 2. С. 1–4.

References

1. Batrakova T. (2015). Sutnist poniattia «ekonomichna efektyvnist» diialnosti pidpriemstva v rynkovykh umovakh [The essence of the concept of "economic efficiency" of the enterprise in market conditions]. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Vol. 1 (69). P. 1. Pp. 172-178.
2. Demchenko A., Momot O. (2013). Pro sutnist poniat "efektyvnist" ta "rezultatyvnist" v ekonomitsi [The essence of the concepts of "efficiency" and "efficiency" in the economy]. Ekonomichnyi visnyk Donbasu. Vol. 3 (33). Pp. 207-210.
3. Dmytrenko I. (2015). Teoriia, metodolohiia ta orhanizatsiia audytu korporatyvnykh system [Theory, methodology and organization of audit of the corporate systems]. Avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia doktora ekonomichnykh nauk za spetsialnistiu 08.00.09 – bukhholderskyi oblik, analiz ta audyt (za vydamy ekonomichnoi diialnosti). Natsionalna akademiia statystyky, obliku ta audytu. Kyiv, 42 p.
4. Isaeva N. (2014). Otsenka efektyvnosti audytorskykh proverok [Assessment of the effectiveness of audits]. Mezhdunarodnyi bukhholderskyi uchet. Vol. 10 (304). Pp. 38-46
5. Kamenska T. (2010). Efektyvnist diialnosti ta yakist vnutrishnoho audytu [Performance and quality of internal audit]. Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. 2010 Vol. III (39). Pp. 301-306.
6. Koblianska H., Vovk M. (2011). Otsinka efektyvnosti funktsionuvannia sluzhby vnutrishnoho audytu [Evaluation of the effectiveness of the internal audit service]. Oblik i finansy APK. Vol. 2. Pp. 77-81.

7. Kopotiienko T. (2016). Otsinka efektyvnosti vnutrishnoho audytu: yakisnyi aspekt [Evaluating internal audit performance: a quality aspect]. Formuvannia efektyvnoi modeli rozvytku pidpriemstva v umovakh rynkovoï ekonomiky: materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Zhytomyr. Pp. 84-91.
8. Krysanov D., Steshenko L. (2012). Rezultatyvnist y efektyvnist diialnosti pidpriemstv: otsiniuvannia ta maksymizatsiia [Enterprise performance and effectiveness: evaluation and maximization]. Ekonomist. Vol. 7. Pp. 21-25.
9. Mykhalchyshyna L. (2014). Otsinka efektyvnosti diialnosti sluzhby vnutrishnoho audytu [Evaluation of the effectiveness of the internal audit service]. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. Vol. 2 (26). Pp. 144-148.
10. Tymchenko O. (2009). Efektyvnist podatkovoho audytu v Ukraini [Tax audit effectiveness in Ukraine]. Ekonomika ta derzhava. Vol. 3. Pp. 19-22.
11. Fesenko V. (2018). Otsinka efektyvnosti ta rezultatyvnosti audytorskoho zavdannia v konteksti audytu diialnosti poviazanykh pidpriemstv [Evaluation of the effectiveness and efficiency of the audit task in the context of the audit of affiliates.]. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/50.pdf
12. Fylybokova L., Beshtokova S. (2010). Efektyvnost audytorskoï deiatelnosti: sushchnost, podkhody k otsenke [Audit effectiveness: essence, assessment approaches]. Audyt i fynansovyï analiz. Vol. 2. Pp. 1-4.